

Anna Willman

KLASY

1-4

LICEUM

OPRACOWANIE

Rok 1984

George Orwell

SZKOŁA TWÓRCZEGO
CZYTANIA

- ✓ inspiruje
- ✓ poszerza horyzonty
- ✓ porządkuje i utrwala wiedzę

Anna Willman

OPRACOWANIE

Rok 1984

George Orwell

Przed lekturą

W tym rozdziale znajdziesz informacje i wskazówki, które ułatwią ci interpretację lektury, a być może zainspirują cię do samodzielnego odkrywania jej walorów.

- 1. Przygotuj się na lekturę powieści, która nie jest najłatwiejsza w odbiorze.** Wkroczysz w rzeczywistość, która zmusza do zastanowienia, wywołuje niewesołe refleksje i przestrzega. Witaj w przerażającym świecie jednej z najważniejszych powieści XX wieku, a może nawet wszech czasów.
- 2. Jeśli lubisz rankingi, top listy itp,** poszukaj w internecie zestawień najśłynniejszych utworów XX wieku, najważniejszych powieści wszech czasów, najczęściej zakazywanych przez cenzurę, tych, które trzeba przeczytać przynajmniej raz w życiu. Niemal na każdej z nich znajdziesz *Rok 1984* George'a Orwella. Zestawienia te tworzą pisarze, dziennikarze, księgarze, a także „zwykli” czytelnicy. Do najciekawszych należy lista 100 najlepszych książek Norweskiego Klubu Książki stworzona w 2002 roku przez pisarzy z 54 krajów świata (Polskę reprezentowała Olga Tokarczuk), obejmująca literaturę wszystkich kontynentów, kultur i epok historycznych.
- 3. Przeczytaj informacje o autorze,** z konieczności bardzo skrótowe. Jeśli zainteresuje cię twórczość Orwella, może sięgniesz kiedyś po jego biografię, pióra D.J. Taylora, brytyjskiego krytyka literackiego i eseisty, która uchodzi za najlepszą i najbardziej wnikliwą. Jest dość opasła (ponad 700 stron), jeśli zatem chwilowo nie masz czasu (bo właśnie zabierasz się lekturę *Roku 1984*), zerknij na stronę 6. A jeśli bardziej przemawia do ciebie obraz, może zainteresuje cię biografia pisarza w wersji komiksowej? Jej twórcami są Sebastien Verdier (rysunki) i Pierre Christin (scenariusz). Jest świetna, co potwierdzają znawcy i miłośnicy graficznych powieści. Ukazuje najważniejsze wydarzenia z życia autora *Roku 1984*, a jej dodatkowym atutem są komentarze – fragmenty z jego powieści, felietonów i esejów. A tytuł? Po prostu *Orwell*.
- 4. Jeśli masz za sobą lekturę *Folwarku Zwierzęcego* tego samego autora,** przypomnij sobie, jakich zagadnień dotyczyła ta „mała wielka powieść”.
- 5. Sprawdź nazwisko tłumacza w książce, którą czytasz.** Poproś kolegów, by zrobili to samo ze swoimi egzemplarzami lektury. Prawdopodobnie okaże się, że w klasie będą co najmniej trzy wersje przekładów *Roku 1984*. Utwórz ten z angielskiego na polski tłumaczyli do tej pory: Juliusz Mieroszewski (w 1953 roku, książka wydana na emigracji w Paryżu przez Instytut Literacki), Tomasz Mirkowicz (1988) oraz Paweł Bulski. Na stronie 10 przeczytasz krótki wywiad z Pawłem Bulskim.
- 6. Śledząc wiadomości w prasie, internecie, telewizji,** zwróć uwagę na język, jakim posługują się politycy w oficjalnych przemówieniach, sztaby wyborcze, dziennikarze i działacze rozmaitych organizacji i ugrupowań.

7. W trakcie lektury:

- czytaj, zaznaczaj, podkreślaj fragmenty, do których według ciebie warto wrócić, są twoim zdaniem ważne, interesujące, wstrząsające, skłaniające do refleksji,
- zwróć uwagę na oficjalny język Oceanii zwany nowomową – jeśli chcesz, możesz opracować słowniczek nowomowy, a także sporządzić listę sloganów i hasel Partii przywoływanych na kartach powieści (więcej o języku powieści na s. 39),
- gromadź najciekawsze cytaty,
- podkreślaj fragmenty, na podstawie których podczas czytania sporządzisz listę zakazów i nakazów obowiązujących obywateli Oceanii,
- zajrzyj na koniec powieści – znajdziesz tam interesujący aneks, coś na kształt traktatu (a raczej jego pastiszu) o zasadach nowomowy. Pisarz zamieścił ten dodatek na końcu, ale nie zaszkodzi przeczytać go przed lekturą – łatwiej będzie zrozumieć, dlaczego Partia kładła tak duży nacisk na wdrożenie nowomowy w życie, i pojąć przerażającą absurdalność tego pomysłu.

8. Sięgnij do podręcznika historii – przypomnij sobie, co wiesz na temat XX-wiecznych totalitaryzmów, sytuacji w Europie i na świecie po zakończeniu II wojny światowej, stalinowskim terrorze w ZSRR, zimnej wojnie, a także o współczesnych totalitaryzmach. Zastanów się, dlaczego w wielu krajach (także w Polsce aż do przełomu lat 80. i 90. XX wieku) powieść Orwella była zakazana. Jakie niepożądane, niebezpieczne treści z punktu widzenia ówczesnie rządzących zawiera?

9. Jeśli lubisz komiksy i powieści graficzne, możesz sięgnąć po *Rok 1984*, którego adaptacją na język obrazu zajął się Fido Nesti, brazylijski artysta samouk, autor ilustracji i komiksów, które tworzy od ponad dwudziestu pięciu lat.

POWIEŚĆ GRAFICZNA

Czym właściwie jest powieść graficzna i czym się różni od dobrze nam znanego komiksu? Granica rzeczywiście jest płynna – w jednym i drugim przypadku do odbiorcy przemawia przede wszystkim obraz, a tekst jest zredukowany do minimum. Powieść graficzną mogą wyróżniać: ambitna tematyka, większa objętość, bardziej dopracowane ilustracje. Zamiast superbohaterów i historii o ich wyczynach znajdziesz w niej zwykłych ludzi i problemy, z jakimi się borykają, niekiedy także postaci i wydarzenia historyczne (powieść graficzna często jest czyjąś biografią lub autobiografią). Na ogół bohaterowie zyskują pogłębiony portret psychologiczny, a realia, w których działają, są dość dokładnie zarysowane. Jedną z pierwszych i najgłośniejszych powieści graficznych jest *Maus. Opowieść ocalałego* Arta Spiegelmana poświęcona Holocaustowi. Autor, podobnie jak Orwell w *Folwarku zwierzęcym*, nadał swoim bohaterom postaci zwierząt.

10. Obejrzyj film 1984 w reżyserii Michaela Radforda nakręcony w roku orwellowskim, czyli 1984, ze świetnymi rolami Johna Hurta (Winston Smith), Richarda Burtona (O'Brian) i Suzanny Hamilton (Julia).

11. Jeśli fascynują cię powieści i filmy, których akcja rozgrywa się w bliżej nieokreślonym czasie, w bliższej lub dalszej przyszłości, w fikcyjnym państwie lub społeczeństwie, po jakimś światowym kataklizmie, w ponurej rzeczywistości, w której wolność jednostki jest wartością deficytową, światem rządzą szaleńcy, maszyny, sztuczna inteligencja lub inna potężna siła, ludzkość jest zagrożona, skazana na zagładę, a wszystko wokół przypomina senny koszmar, najprawdopodobniej jesteś miłośnikiem dystopii i antyutopii (więcej na ten temat na s. 40). A nawet jeśli nie jesteś, z pewnością potrafisz uzupełnić listę tego typu utworów – możesz umieścić na niej powieści, filmy pełnometrażowe i seriale, komiksy i inne utwory. W wielu z nich doszukasz się zbieżności z orwellowską wizją świata przedstawioną w *Roku 1984*. Poniżej kilka propozycji. Zaznacz tytuły, które cokolwiek ci mówią (znasz je z lektury, ekranu lub choćby ze słyszenia).

Literatura

- *Podróże Guliwera*, Jonathan Swift (1726)
- *My*, Jewgienij Zamiatin (1920)
- *Nowy wspaniały świat*, Aldous Huxley (1932)
- *Władca much*, William Golding (1954)
- *451 stopni Fahrenheita*, Ray Bradbury (1953)
- *Opowieść podręcznej*, Margaret Atwood (1985)

Film

- *Mechaniczna pomarańcza*, reż. Stanley Kubrick (1971)
- *THX 1138*, reż. George Lucas (1971)
- *Łowca androidów*, reż. Ridley Scott (1982 na motywach powieści *Czy androidy śnią o elektrycznych owcach?* Philipa K. Dicka)
- *Brazil*, reż. Terry Gilliam (1985)
- *Truman Show*, reż. Peter Weir (1998)
- *Matrix*, reż. Lana i Lilly Wachowski (1999)
- *Equilibrium*, reż. Kurt Wimmer (2002)
- *Raport mniejszości*, reż. Steven Spielberg (2002)
- *Ludzkie dzieci*, reż. Alfonso Cuarón (2006)
- *Avatar*, reż. James Cameron (2009)

12. Jeśli lubisz muzykę i interesujesz się historią rocka, posłuchaj wymienionych poniżej utworów, które nawiązują do powieści Orwella. Przekonasz się, że *Rok 1984* to powieść, do której artyści rockowi nawiązują wyjątkowo często, a rozszyfrowywanie tych nawiązań może się okazać fascynującym zajęciem. Możesz uzupełniać tę listę.